

การประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการกับวิธีการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักในหัวข้อคัดสรรรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพ

ทางการพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาล

The Integration of Contemplative Education Concepts and Problem-based Learning Method in a Selected Topic of Ethics and Laws in Nursing Profession Subject for Nursing Student

ศรินยา พลสิงห์ชาญ¹ คมวัฒน์ รุ่งเรือง¹

Sarinya Polsingchan¹ Komwat Rungruang¹

¹วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ สถาบันพระบรมราชชนก

¹Boromarajonani College of Nursing Surin Praboromarajchanok Institute

Correspondence author; Sarinya Polsingchan, Email; king_srn@hotmail.com

Received: February 3, 2020 Revised: March 31, 2020 Accepted: April 8, 2020

บทคัดย่อ

วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มุ่งให้การดูแลผู้รับบริการให้มีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่พยาบาลจะต้องมีความรู้ มีทักษะในการปฏิบัติการพยาบาล พัฒนาชีวิตด้านในให้เข้มแข็ง ทั้งกาย ใจ และจิตวิญญาณ ในการให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ดังนั้นสถาบันการศึกษาพยาบาล ควรให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาหรือกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างพยาบาลที่มีความเมตตา กรุณา มีสมรรถนะ มีจริยธรรม และเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคม บทความนี้ได้นำเสนอการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการกับวิธีการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักในหัวข้อคัดสรรรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางการพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาล โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ตาม 9 ขั้นตอนของการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ร่วมกับการใช้แนวคิดจิตตปัญญา ผ่านกระบวนการสุนทรียสนทนา การรับฟังด้วยความตั้งใจ การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ร่วมกับการสะท้อนคิด ผลการเรียนรู้พบว่าผู้เรียนสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน และเกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้ผู้เรียนเปิดใจรับฟังผู้อื่นมากขึ้น เข้าใจ และไม่ตัดสินผู้อื่น กล้าแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกได้อย่างเปิดเผย ตลอดจนผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการพัฒนาตนเอง รวมถึงการวางแผนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปให้การดูแลผู้รับบริการให้ครอบคลุมสุขภาพองค์รวม ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณบนพื้นฐานความเอื้ออาทร

คำสำคัญ: จิตตปัญญาศึกษา; นักศึกษาพยาบาล; การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก; การสอนจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางการพยาบาล

The Integration of Contemplative Education Concepts and Problem-based Learning Method in a Selected Topic of Ethics and Laws in Nursing Profession Subject for Nursing Student

Sarinya Polsingchan¹ Komwat Rungruang¹

¹Boromarajonani College of Nursing Surin Praboromarajchanok Institute

Correspondence author; Sarinya Polsingchan, Email; king_srn@hotmail.com

Received: February 3, 2020 Revised: March 31, 2020 Accepted: April 8, 2020

Abstract

The nursing profession aims to look after both physical and mental health of people. Therefore, it is extremely important that nurses have knowledge, skills in nursing practice, and a strong inner life including physical, mental and spiritual aspects, in order to provide humanized healthcare. Therefore, the educational institution should emphasize the importance of learning processes in order to create compassionate, capable, ethical nurses and socially responsible citizens. This article presents an application of the concept of contemplative education integrated with problem-based teaching methods in a selected topic of the Ethics and Laws in Nursing Profession subject for nursing students. It focuses on learning according to 9 steps of problem-based learning with the concept of contemplative education through the process of dialogue, deep listening, contemplation together with reflection. The results showed that learners are able to achieve learning outcomes in all 5 areas and have an understanding of themselves and of others. As a result, they are more open to listen to others, understand and do not judge others, and dare to express opinions and feelings openly. Learners are also able to apply knowledge to their own development including planning to apply what they have learned to look after the clients covering holistic care including physical, mental, social, and spiritual aspects based on generosity.

Keywords: contemplative education; nursing students; problem-based learning; teaching ethics and laws in nursing profession

ความเป็นมาและความสำคัญ

ในปัจจุบันท่ามกลางการเรียนรู้และการพัฒนาที่นำไปสู่ความทันสมัย นำพาให้มนุษย์ออกจากความสุขที่เกิดจากการเข้าใจตนเอง การเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งการใช้ชีวิตที่ไม่เบียดเบียนทำร้ายกันอีกด้วย กระแสการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติโดยผ่านกระบวนการศึกษา จึงหันมาสนใจในเรื่องการพัฒนาศักยภาพของคนในสังคม ให้มีความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์มากขึ้น ดังนั้นการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันต้องมีความหลากหลาย ระบบการเรียนรู้ต้องเข้าใจพัฒนาการมนุษย์ มีทรัพยากรที่เพียงพอ เน้นการพัฒนาชีวิตด้านในให้เข้มแข็ง ทั้งกาย ใจ และจิตวิญญาณ และเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 หมวด 1 มาตรา ที่ 5 ข้อ 2 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องเป็นไปเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ทักษะที่จำเป็น เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อรองรับสังคมโลกที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ร่วมกันแก้ปัญหาสังคมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข¹

วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข เป็นสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ในการผลิตพยาบาลให้มีความรู้ มีทักษะในการปฏิบัติการพยาบาล พัฒนาชีวิตด้านในให้เข้มแข็ง ทั้งกาย ใจ และจิตวิญญาณ เพราะการศึกษาพยาบาลมุ่งเน้นผู้เรียนให้เรียนรู้การดูแลผู้รับบริการให้ครอบคลุมสุขภาพองค์รวม ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณบนพื้นฐานความเอื้ออาทร² โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางการพยาบาล ซึ่งเป็นรายวิชาที่คาดหวังให้นักศึกษามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไปและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัวิชาชีพ พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ทัศนคติ จริยศาสตร์ จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ และประเด็นปัญหาจริยธรรมทางการพยาบาลและการแก้ไข แนวทางการนำไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลและการดำเนินชีวิต จากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนกลุ่มย่อยในหัวข้อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมประเด็นปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาล ที่ผ่านมามีรายวิชานี้ได้ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem based learning: PBL) จากผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนใน 2 ปีที่ผ่านมาพบว่าหัวข้อนี้เป็นเนื้อหาที่มีความซับซ้อน เข้าใจยาก และผู้เรียนขาดความเข้าใจในการนำไปประยุกต์ใช้ ดังนั้นจึงมีการนำ PBL มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเองและแก้ปัญหาตามโจทย์สถานการณ์ที่ได้รับและเห็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลจากการศึกษา พบว่านักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ แต่หมวดที่มีคะแนนต่ำที่สุดคือ หมวดทักษะทางปัญญา และหมวดคุณธรรม จริยธรรม และจากการสังเกตของผู้สอนพบว่าขณะทำกลุ่มนักศึกษาจะมีส่วนร่วมน้อยหรือไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ครูจะต้องกระตุ้นอยู่ตลอดเวลา บรรยากาศการเรียนรู้จะเคร่งเครียดและมุ่งเฉพาะเข้ากลุ่มเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง นักศึกษาวิเคราะห์ตนเองได้น้อย ขาดความใฝ่รู้ ขาดความเข้าใจผู้อื่นในระหว่างกิจกรรมกลุ่มที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไม่ค่อยฟังเพื่อนในขณะที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพราะจะสนใจกับเนื้อหาที่ตนเองจะนำเสนอ บางครั้งพูดแทรกในขณะที่เพื่อนแสดงความคิดเห็น และมีนักศึกษาบางคนมีปฏิกิริยาทางสีหน้าถ้ามีเพื่อนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง และบรรยากาศของความปลอดภัยยังมีน้อยโดยจะมีช่องว่างในการแสดงบทบาทของครูและนักเรียนซึ่งอาจทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกไม่ผ่อนคลายในขณะที่เรียน และอาจส่งผลให้เรียนอย่างไม่มีความสุข

ดังนั้นแนวคิดการจัดการศึกษาโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative education) ที่มีเป้าหมายสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative learning) จึงเป็นทางเลือกหรือแนวทางหนึ่งในการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลร่วมกับวิธีการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนมีความรู้ที่เพียงพอและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติพยาบาลองค์รวมอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย

จิตใจ สถิติปัญญา มีความรู้ควบคุมคุณธรรมและจริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อีกทั้งจิตปัญญาศึกษามีความสำคัญในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากทำให้เกิดความสมดุลภายในให้กับชีวิต ซึ่งประกอบด้วยปัญญา 3 ฐาน ได้แก่ ฐานกาย ฐานใจ และฐานคิด ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างสมดุลของสังคมโลก³ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกื้อกูลส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมได้กลับมาค้นพบและตระหนักในความสามารถและศักยภาพความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่น จนสามารถยอมรับและเคารพความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่น แล้วสามารถค้นพบแนวทางในการดำเนินชีวิตร่วมกันที่สามารถประสานความสามารถและศักยภาพความเป็นมนุษย์ที่หลากหลายได้อย่างแท้จริง⁴ บทความวิชาการนี้จึงนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาบูรณาการกับวิธีการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาลและผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการนำแนวคิดจิตปัญญาศึกษาไปประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดแนวทางการพัฒนาการศึกษาพยาบาล ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการพยาบาลองค์รวม ที่เน้นการดูแลทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณของทุกคนเพื่อรักษาและสร้างเสริมความสมดุลของบุคคล

การประยุกต์ใช้แนวคิดจิตปัญญาศึกษากับวิธีการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

ในการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตปัญญาศึกษาในครั้งนี้ ใช้เป็นยุทธวิธีการสอน (Teaching Strategy) ในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล ในหัวข้อปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาล โดยมีประเด็นที่ต้องเรียนรู้คือ หลักการบอกความจริง หลักการรักษาความลับ หลักความยุติธรรม หลักความซื่อสัตย์ และการตายอย่างมีศักดิ์ศรี โดยใช้ร่วมกับการสอนแบบ PBL ในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ กลุ่มย่อย จำนวน 11 คน โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมด 4 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง และในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้งจะใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา ได้แก่ สนทนาสนทนา (Dialogue) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep listening) และการสะท้อนการเรียนรู้ (Learning reflection) ประกอบกับหลักการพื้นฐานของการจัดกระบวนการเรียนรู้ 7C's ได้แก่ หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) หลักความรักความเมตตา (Compassion) หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Connectedness) หลักการเผชิญความจริง (Confronting reality) หลักความต่อเนื่อง (Continuity) หลักการสร้าง ความมุ่งมั่น (Commitment) และหลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตัวเอง รู้ตัว เข้าถึงความจริงสูงสุด ความดี ความงาม ทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่น เกิดความเป็นอิสระ ความสุข ปัญญา และความรักต่อเพื่อนมนุษย์หรือเกิดความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ เพื่อชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่ดี⁴⁻⁵ บูรณาการควบคู่กับการสอนแบบ PBL ซึ่งมีจุดเด่นในการพัฒนาทักษะทางปัญญา ทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต พัฒนาการใช้เหตุผลในการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ พัฒนาทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากผู้เรียนรู้จักตนเอง จุดด้อยของตนเอง รวมทั้งพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม⁶⁻⁸ ทั้งหมด 9 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ทำความเข้าใจโจทย์สถานการณ์ คำศัพท์ และข้อความต่างๆ ของสถานการณ์ (Clarify terms and concepts) ขั้นตอนที่ 2 ระบุหรือนิยามปัญหา เป็นขั้นตอนของการตั้งประเด็นปัญหาจากโจทย์สถานการณ์ (Define problems) ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ปัญหา เป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาต่างๆ ร่วมกัน (Analyze problems) ขั้นตอนที่ 4 ตั้งสมมติฐาน (Formulated hypothesis) ขั้นตอนที่ 5 จัดลำดับความสำคัญของสมมติฐาน (Identify the priority of hypothesis) ขั้นตอนที่ 6 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Formulated learning objective) ขั้นตอนที่ 7 ศึกษาความรู้เพิ่มเติมจากภายนอกกลุ่ม (Collect additional information outside the group) ขั้นตอนที่ 8 สังเคราะห์และทดสอบข้อมูลที่หามาเพิ่มเติม (Synthesize and test the newly acquired information) ขั้นตอนที่ 9 สรุปการเรียนรู้หลักการและแนวคิดจากการแก้ปัญหา (Identify generalization and principles derived from studying the problems)⁹ ซึ่งแบ่งออกเป็นขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นสอน และขั้นสรุป โดยมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ดังนี้

ตัวอย่างแผนการสอน วิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล หัวข้อปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาล

ครั้งที่ / เวลา	วัตถุประสงค์	กิจกรรมการเรียนรู้แบบ PBL	กิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตตปัญญา	วิธีการประเมินผล
1 (9.00 – 12.00) 3 ชั่วโมง	ขั้นเตรียมความพร้อม PBL 1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ จิตตปัญญา 1. เพื่อเป็นการประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน 2. เพื่อสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเอง การเข้าใจ และการยอมรับ การเปิดกว้าง 3. เพื่อพัฒนาฐานกาย ผิวกายและการรู้ตามอารมณ์ ความคิดความรู้สึกของตน 4. เพื่อพัฒนาฐานใจในการเรียนรู้ด้วยใจที่ใคร่ครวญในการสื่อสารความคิดโดยใช้ลายเส้นและสีเส้นจากการวาดภาพ ขั้นสอน PBL 1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายและวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพพยาบาลได้ (TQF 2.2) จิตตปัญญา 1. เพื่อสร้างแรงจูงใจ การคิดบวกและการสร้างบรรยากาศให้เรียนอย่างมีความสุข 2. เพื่อสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ การเข้าใจ และการยอมรับ การเปิดกว้าง 3. เพื่อพัฒนาฐานคิด ในการฝึกฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจ ปราศจากอคติยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ขั้นสรุป PBL เพื่อให้นักศึกษาสามารถประเมินถึงจุดเด่นและจุดด้อยของตนเองได้ด้วยจิตตปัญญา 1. เพื่อสร้างแรงจูงใจ การคิดบวกการให้กำลังใจ 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนความคิด ความรู้สึก การกระทำของตนเอง 3. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในตนเองและผู้อื่น	ขั้นเตรียมความพร้อม 1. ครูเตรียมกระดานไวท์บอร์ดที่มีล้อเลื่อนพร้อมกระดาษ และปากกาเมจิก เพื่อให้ผู้เรียนใช้ขณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. ครูเตรียมโจทย์สถานการณ์เพื่อแจกให้ผู้เรียนทุกคน 3. ครูทำความเข้าใจร่วมกับผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แบบ PBL วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้และระยะเวลาในการเรียนรู้ร่วมกัน 4. ครูอธิบายบทบาทของครูและผู้เรียน 5. กลุ่มสร้างข้อตกลงร่วมกันในการเรียนแบบกลุ่มย่อย ขั้นสอน 1. ครูบอกวัตถุประสงค์ในการทำ PBL ครั้งที่ 1 ซึ่งจะครอบคลุมขั้นตอน PBL ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 – ขั้นตอนที่ 3 2. ครูแจกโจทย์สถานการณ์ให้ผู้เรียนทุกคน และให้ประธาน เลขานุการ และสมาชิกกลุ่มดำเนินการ 3. ผู้เรียนดำเนินการอ่านโจทย์สถานการณ์เพื่อทำความเข้าใจโจทย์สถานการณ์ คำศัพท์ และข้อความต่าง ๆ ของสถานการณ์ 4. ผู้เรียนค้นหา ระบุหรือนิยามปัญหาจากโจทย์สถานการณ์ 5. ครูทำหน้าที่ช่วยเหลือในการเรียนรู้ของผู้เรียนเมื่อผู้เรียนมีข้อคำถามข้อสงสัย โดยการใช้เทคนิคการตั้งคำถามย้อนกลับ โดยจะเน้นคำถามที่ขึ้นต้นด้วย อะไร อย่างไร ทำไม ขั้นสรุป 1. ให้ผู้เรียนทุกคนสรุปสั้น ๆ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง (ประธาน เลขานุการ สมาชิก) ที่ได้รับในวันนี้ และจะพัฒนาอย่างไรในการเข้ากลุ่มครั้งต่อไป	ขั้นเตรียมความพร้อม 1. ครูประสานงานกับตัวแทนผู้เรียนในกลุ่มล่วงหน้าในการเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน 2. จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดความไว้วางใจและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างครูและผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนนั่งล้อมวงและสามารถเห็นหน้าซึ่งกันและกันได้ทุกคน 3. การปรับอุณหภูมิภายในห้องเรียนไม่ให้ร้อนหรือเย็นเกินไป ห้องเรียนไม่ถูกรบกวนจากสิ่งต่าง ๆ 4. ครูอธิบายการนำกระบวนการสนทนา (Dialogue) มาใช้ในการเข้ากลุ่มทุกครั้ง 5. ครูให้ผู้เรียนแต่ละคนแนะนำตนเองเพื่อสร้างความคุ้นเคยและพื้นที่ปลอดภัยในการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Compassion) 6. ครูใช้กิจกรรม Check-in กับผู้เรียนทุกคน (Contemplation) 7. ครูแจกกระดาษ A 4 ให้ผู้เรียนตอบคำถาม ลงในกระดาษ A4 และวาดรูปความรู้สึกของตนเองในขณะนั้นที่ด้านหลังของกระดาษอีกด้านหนึ่ง (Contemplation) ขั้นสอน 1. ครูและผู้เรียนใช้สุนทรียสนทนาในขณะทำกิจกรรมกลุ่ม (Compassion) 2. ครูสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ไม่เคร่งเครียด ทั้งท่าทาง สีหน้า น้ำเสียง (Compassion) ขั้นสรุป 1. ครูกล่าวชื่นชม และให้กำลังใจผู้เรียนภายหลังการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม (Compassion) 2. ครูให้ผู้เรียนทุกคนเขียนบันทึกสะท้อนคิด (Connectedness) ในประเด็นดังนี้ 2.1 การเรียนแบบ PBL ครั้งแรกเป็นอย่างไร และรู้สึกอย่างไร 2.2 ได้เรียนรู้อะไรบ้าง 2.3 ภาควิชาใจตนเองอย่างไรบ้างในวันนี้ 2.4 มีอะไรเปลี่ยนแปลงในตนเองบ้าง 2.5 อยากจะขอบคุณใครบ้างในวันนี้ 2.6 อยากให้เพื่อน หรือครูช่วยในเรื่องอะไรบ้างเพื่อให้บรรลุความคาดหวังที่ต้องการ 3. ครูและผู้เรียนสร้างไลน์กลุ่มร่วมกัน และถ่ายภาพหมู่ร่วมกับผลงานบนไวท์บอร์ด (Compassion)	PBL 1. โดยการสังเกตความพร้อมและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน 2. การสนทนากลุ่มแบบไม่เป็นทางการ 3. แบบประเมินตามสภาพจริง จิตตปัญญา 1. การสนทนากลุ่มแบบไม่เป็นทางการ 2. การสังเกต 3. การเขียนสะท้อนคิด 4. การวาดภาพ

ครั้งที่ / เวลา	วัตถุประสงค์	กิจกรรมการเรียนรู้แบบ PBL	กิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตตปัญญา	วิธีการประเมินผล
2 (13.00-16.00) 3 ชั่วโมง	ขั้นเตรียมความพร้อม PBL - เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ จิตตปัญญา - เพื่อเป็นการประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน - เพื่อพัฒนาฐานกาย ฝึกสติและการรู้ตามอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของตนเอง ขั้นสอน PBL - สามารถตั้งสมมติฐาน เรียงลำดับความสำคัญของสมมติฐานและกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพพยาบาลได้ (TQF 2.2) - สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการสืบค้นและการสื่อสาร (TQF 5.2) จิตตปัญญา - เพื่อสร้างแรงจูงใจ การคิดบวก และการสร้างบรรยากาศให้เรียนอย่างมีความสุข - เพื่อสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ การเข้าใจ และการยอมรับการเปิดกว้าง - เพื่อพัฒนาฐานคิด ในการฝึกฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจ ปราศจากอคติ ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ขั้นสรุป PBL - เพื่อให้นักศึกษาสามารถประเมินถึงจุดเด่นและจุดด้อยของตนเองได้ - เพื่อให้นักศึกษาสามารถสรุปประเด็นสำคัญในแต่ละวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้ จิตตปัญญา - เพื่อสร้างแรงจูงใจ การคิดบวก การให้กำลังใจ	ขั้นเตรียมความพร้อม - ครูและผู้เรียนทบทวนประเด็นปัญหาทางจริยธรรมในวิชาชีพพยาบาลจากโจทย์สถานการณ์ครั้งที่ 1 ที่เข้ากลุ่มร่วมกัน ขั้นสอน - ครูบอกวัตถุประสงค์ในการทำ PBL ครั้งที่ 2 ซึ่งจะครอบคลุมขั้นตอน PBL ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 4-ขั้นตอนที่ 7 - ดำเนินการกระบวนการตั้งสมมติฐาน เรียงลำดับความสำคัญของสมมติฐาน และกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ - ครูมอบหมายให้ศึกษาดำเนินการค้นคว้าตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ด้วยตนเอง - ครูทำหน้าที่ช่วยเหลือในการเรียนรู้ของผู้เรียนเมื่อผู้เรียนมีข้อคำถาม ข้อสงสัย โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามย้อนกลับ โดยจะเน้นคำถามที่ขึ้นต้นด้วย อะไร อย่างไร ทำไม ขั้นสรุป - ให้ผู้เรียนทุกคนสรุปสั้น ๆ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง (ประธาน เลขานุการ) ที่ได้รับในวันนี้ และจะพัฒนาอย่างไรในการเข้ากลุ่มครั้งต่อไป - ครูมอบหมายให้ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้ไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในแต่ละวัตถุประสงค์การเรียนรู้และส่งเป็นรายบุคคล	ขั้นเตรียมความพร้อม - ครูใช้กิจกรรม Check-in กับผู้เรียนทุกคน (Contemplation) ขั้นสอน - ใช้สุนทรียสนทนาในขณะที่ทำกิจกรรมกลุ่ม (Compassion) - ครูสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ไม่เคร่งเครียด ทั้งทำทาง สีหน้า น้ำเสียง (Compassion) - ครูชี้แจงนักศึกษาในกรณีที่ไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองถ้ามีข้อคำถามหรือมีข้อสงสัยสามารถสอบถามครูได้ทุกช่องทางรวมทั้งช่องทางไลน์ ขั้นสรุป - ครูกล่าวชื่นชม และให้กำลังใจผู้เรียนภายหลังการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม (Compassion)	PBL - โดยการสังเกตความพร้อมและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน - การสนทนากลุ่มแบบไม่เป็นทางการ - แบบประเมินตามสภาพจริง จิตตปัญญา - การสนทนากลุ่มแบบไม่เป็นทางการ - การสังเกต

ครั้งที่ / เวลา	วัตถุประสงค์	กิจกรรมการเรียนรู้แบบ PBL	กิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตตปัญญา	วิธีการประเมินผล
3 (9.00 – 12.00) 3 ชั่วโมง	ขั้นเตรียมความพร้อม PBL 1. เพื่อให้ นักศึกษามีความพร้อมและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ จิตตปัญญา 1. เพื่อเป็นการประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน 2. เพื่อพัฒนาฐานกาย ฝึกสติและการรู้ตามอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของตน ขั้นสอน PBL 1. สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการสืบค้นและการสื่อสาร (TQF 5.2) จิตตปัญญา 1. เพื่อสร้างแรงจูงใจ การคิดบวก และการสร้างบรรยากาศให้เรียนอย่างมีความสุข 2. เพื่อสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ การเข้าใจ และการยอมรับ การเปิดกว้าง 3. เพื่อพัฒนาฐานคิด ในการฝึกฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจ ปราศจากอคติ ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ขั้นสรุป PBL เพื่อให้ นักศึกษาสามารถประเมินถึงจุดเด่นและจุดด้อยของตนเองได้ จิตตปัญญา 1. เพื่อสร้างแรงจูงใจ การคิดบวก การให้กำลังใจ 2. เพื่อให้นักศึกษาได้ทบทวนความคิด ความรู้สึก การกระทำของตนเอง 3. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น	ขั้นเตรียมความพร้อม 1. ครูและผู้เรียนร่วมทบทวนวัตถุประสงค์การเรียนรู้ทั้งหมดของกลุ่ม ขั้นสอน 1. ครูบอกวัตถุประสงค์ในการทำ PBL ครั้งที่ 3 ซึ่งจะครอบคลุมขั้นตอน PBL ขั้นตอนที่ 8 2. ผู้เรียนนำข้อมูลของแต่ละบุคคลที่ได้สังเคราะห์จากการสืบค้นตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้มานำเสนอ แลกเปลี่ยนภายในกลุ่ม ขั้นสรุป 1. ให้ผู้เรียนทุกคนสรุปสั้นๆ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง (ประธาน เลขา สมาชิก) ที่ได้รับในวันนี้ และจะพัฒนาอย่างไรในการเข้ากลุ่มครั้งต่อไป	ขั้นเตรียมความพร้อม 1. ครูใช้กิจกรรม Check-in กับผู้เรียนทุกคน (Contemplation) ขั้นสอน 1. ใช้สุนทรียสนทนาในขณะที่ทำกิจกรรมกลุ่ม (Compassion) 2. ครูสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ไม่เคร่งเครียด ทั้งท่าทาง สีหน้า น้ำเสียง (Compassion) 3. ครูชี้แจงให้นักศึกษาในกรณีที่ไม่ไปศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองถ้ามีข้อคำถามหรือมีข้อสงสัยสามารถสอบถามครูได้ทุกช่องทางรวมทั้งช่องทางไลน์ ขั้นสรุป 1. ครูกล่าวชื่นชม และให้กำลังใจผู้เรียนภายหลังการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม (Compassion) 2. ครูให้ผู้เรียนทุกคนเขียนบันทึกสะท้อนคิด (Connectedness) ในประเด็นดังนี้ 2.1 รู้สึกอย่างไร 2.2 ได้เรียนรู้อะไรบ้าง 2.3 ภาควิชาใจตนเองอะไรบ้างในวันนี้ 2.4 มีอะไรเปลี่ยนแปลงในตนเองบ้าง 2.5 อยากจะขอบคุณใครบ้างในวันนี้ 2.6 อยากให้เพื่อน หรือครูช่วยในเรื่องอะไรบ้างเพื่อให้บรรลุความคาดหวังที่ต้องการ	PBL 1. โดยการสังเกตความพร้อม และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน 2. การสนทนากลุ่มแบบไม่เป็นทางการ 3. แบบประเมินตามสภาพจริง จิตตปัญญา 1. การสนทนากลุ่มแบบไม่เป็นทางการ 2. การสังเกต 3. การเขียนสะท้อนคิด

ครั้งที่ / เวลา	วัตถุประสงค์	กิจกรรมการเรียนรู้แบบ PBL	กิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตตปัญญา	วิธีการประเมินผล
4 (13.00 – 16.00) 3 ชั่วโมง	ขั้นเตรียมความพร้อม PBL 1. เพื่อให้ นักศึกษามีความพร้อมและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ จิตตปัญญา 1. เพื่อเป็นการประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน 2. เพื่อพัฒนาฐานกาย ฝึกสติและการรู้ตามอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของตน ขั้นสอน PBL 1. แสดงออกถึงการใช้ความรู้ ความเข้าใจในหลักจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพพยาบาลในการแก้ปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพพยาบาลได้ (TQF 1.1) 2. มีจรรยาบรรณวิชาชีพ (TQF 1.2) 3. ปกป้องสิทธิผู้รับบริการ (TQF 1.4) 4. สามารถนำข้อมูลและหลักฐานไปใช้ในการอ้างอิงและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมในวิชาชีพพยาบาลอย่างมีวิจารณญาณได้ (TQF 3.3) 5. แสดงความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้รับบริการ (TQF 4.3) จิตตปัญญา 1. เพื่อสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ การเข้าใจ และการยอมรับการเปิดกว้าง 2. เพื่อพัฒนาจิต ในการฝึกฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจและลดอคติของตนเอง ขั้นสรุป PBL เพื่อให้ นักศึกษาสามารถประเมินถึงจุดเด่นและจุดด้อยของตนเองได้ จิตตปัญญา 1. เพื่อสร้างแรงจูงใจ การคิดบวก การให้กำลังใจ 2. เพื่อให้ นักศึกษาได้ทบทวนความคิด ความรู้สึก การกระทำของตนเอง 3. เพื่อให้ ผู้เรียนเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น 4. เพื่อพัฒนาฐานใจในการเรียนรู้ ด้วยใจที่ใคร่ครวญในการสื่อสารความคิดโดยใช้ลายเส้นและสีเส้นจากการวาดภาพ 5. เพื่อประเมินสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้	ขั้นเตรียมความพร้อม 1. ครูและผู้เรียนร่วมทบทวนประเด็นปัญหาและสมมติฐาน ขั้นสอน 1. ครูออกวัตถุประสงค์ในการทำ PBL ครั้งที่ 4 ซึ่งจะครอบคลุมขั้นตอน PBL ขั้นตอนที่ 9 2. นำความรู้ที่สังเคราะห์ได้มาใช้เพื่อพิสูจน์สมมติฐานและสรุปเป็นหลักการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา ขั้นสรุป 1. ให้ผู้เรียนทุกคนสรุปสั้น ๆ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง (ประธาน เลขานุการ) ที่ได้รับในวันนี้	ขั้นเตรียมความพร้อม 1. ครูใช้กิจกรรม Check-in กับผู้เรียนทุกคน (Contemplation) ขั้นสอน 1. ใช้สุนทรียสนทนาในขณะที่ทำกิจกรรมกลุ่ม (Compassion) ขั้นสรุป 1. ครูกล่าวชื่นชม และให้กำลังใจผู้เรียนภายหลังการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม (Compassion) 2. ครูแจกกระดาษ A4 ให้ผู้เรียนตอบคำถาม ลงในกระดาษ A4 และวาดรูปความรู้สึกของตนเองในขณะนี้ที่ด้านหลังของกระดาษอีกด้านหนึ่ง (Commitment)	PBL 1. โดยการสังเกตความพร้อมและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน 2. การสนทนากลุ่มแบบไม่เป็นทางการ 3. แบบประเมินตามสภาพจริง จิตตปัญญา 1. การสนทนากลุ่มแบบไม่เป็นทางการ 2. การสังเกต 3. การเขียนสะท้อนคิด 4. การวาดภาพ

การประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียน

การประเมินผลการเรียนรู้จากการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการใช้การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักในครั้งนี้ใช้วิธีการประเมินผลที่แตกต่างกันซึ่งวิธีการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักจะใช้การประเมินผลตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในรายบทที่จะต้องเกิดขึ้นกับผู้เรียน 5 หมวด คือ คุณธรรมจริยธรรม (TQF 1.1, 1.2, 1.4) ความรู้ (TQF 2.2) ทักษะทางปัญญา (TQF 3.3) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (TQF 4.3) และการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี (TQF 5.2) โดยใช้แบบประเมินตามสภาพจริงในขณะทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งผลการประเมินพบว่าผู้เรียนทุกคนบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่กำหนดในแต่ละ TQF ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 สำหรับการประเมินผลที่เกิดจากวิธีการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาจะเป็นการเน้นการพัฒนาตนเองของผู้เรียนมากกว่าการตรวจสอบ ดังนั้นจึงใช้การวัดผลการเรียนรู้เชิงคุณภาพโดยการให้ผู้เรียนประเมินตนเองในการเขียนสะท้อนคิด และวาดภาพความรู้สึกของตนเองก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อย การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการระหว่างผู้เรียน เพื่อนร่วมกลุ่มและครู โดยยึดหลักความเสมอภาคในฐานะความเป็นมนุษย์ที่ผู้ประเมินได้ถือว่าตนเองสูงกว่ามีอำนาจมากกว่า¹⁰ และใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ทั้งก่อนทำกลุ่ม ระหว่างการทำกลุ่มและภายหลังการทำกลุ่ม ซึ่งสามารถสรุปผลการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียนได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล ซึ่งแบ่งได้ดังนี้ คือ

1.1 ด้านฐานคิด

1.1.1 เกิดการรู้จักตนเอง คือ การเข้าใจตนเอง มีสติใคร่ครวญทบทวนตนเอง ตระหนักรู้ในสิ่งที่เป็นจุดเด่นและจุดอ่อนของตนเอง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองและเป็นจุดมุ่งหมายของกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

ตัวอย่างการสะท้อนคิดจากผู้เรียน เช่น “ได้พัฒนาศักยภาพของตัวเองมากขึ้น” “รู้ปัญหาของตัวเอง” “ได้ฝึกมองตัวเองว่าตัวเองยังขาดสิ่งใดอยู่ในการทำงาน”

1.1.2 การเข้าใจผู้อื่น คือ เข้าใจและยอมรับผู้อื่นตามที่เขาเป็น โดยใส่ใจรับฟังผู้อื่นได้มากขึ้น ซึ่งเกิดจากการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและตระหนักรู้โดยเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสิ่งรอบตัวทำให้มองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างสรรพสิ่งได้ชัดเจน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่แยกส่วน เชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนให้เข้ากับชีวิตจริงและเชื่อมโยงสัมพันธ์ภาพ ลดช่องว่างระหว่างผู้เรียน ทำให้เกิดความไว้วางใจ เข้าใจและยอมรับมุมมองความคิดที่แตกต่างของผู้อื่น¹¹

ตัวอย่างการสะท้อนคิดจากผู้เรียน “รู้จักเพื่อนมากขึ้น และจะพยายามเข้าใจความคิดและทัศนคติของเพื่อนโดยการฟังมากขึ้น” “รับฟังมากขึ้น รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น” “ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนๆ ภายในกลุ่มโดยไม่ยึดความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก”

1.2 ด้านฐานใจ

1.2.1 การอยู่ร่วมกับผู้อื่น คือ มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือและพยายามลดความขัดแย้งภายในกลุ่มเนื่องจากปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกกลุ่มในระหว่างดำเนินกระบวนการกลุ่มเป็นการจำลองเหตุการณ์ในชีวิตจริงที่มีความหลากหลายทางความคิด ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือส่งเสริมซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งภายในกลุ่มสมาชิก ผู้ร่วมกระบวนการกลุ่มต้องเรียนรู้ที่จะจัดการและคลี่คลายความขัดแย้งอย่างเหมาะสมโดยการให้ต่างฝ่ายต่างกลับมามองตนเองและสื่อสารกันด้วยความเมตตาทำให้ความขัดแย้งกลายเป็นจุดที่ทำให้ผู้ร่วมกระบวนการได้เรียนรู้และเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง

ตัวอย่างการสะท้อนคิดจากผู้เรียน “ทุกคนมีดวงใจ มีเป้าหมายเดียวกันในการเรียนซึ่งแต่ละคนก็ไม่ได้มีความรู้เกี่ยวกับการเรียนแบบ PBL มาก่อน เราได้มาเรียนด้วยกันโดยมีอาจารย์เป็นผู้ชี้แนวทางในความรู้ในประเด็นต่าง ๆ ทำให้กลุ่มทำงานได้สำเร็จตามจุดประสงค์การเรียนรู้” “รู้สึกอบอุ่น เหมือนครอบครัว ได้พูดในสิ่งที่อยากพูดหรือสิ่งที่สงสัย” “ได้ช่วยเพื่อนทำงาน ออกความคิดเห็นซึ่งอาจจะถูกบ้างไม่ถูกบ้างแต่ก็ภูมิใจที่เพื่อนฟังความคิดเห็นเรา”

1.2.2 การสื่อสารกับผู้อื่น คือ สามารถแสดงความคิดเห็นต่อผู้อื่นได้อย่างตรงไปตรงมา และยอมรับความคิดเห็นต่างของบุคคลอื่นได้ ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันท่ามกลางบรรยากาศของความรัก ความเมตตา ภายใต้บรรยากาศที่เป็นมิตร ทำให้เกิดพื้นที่ในการเรียนรู้ซึ่งเป็นพื้นที่ปลอดภัย ทำให้รู้สึกไว้วางใจและมีความเท่าเทียมกัน ส่งผลให้ผู้เรียนเปิดใจรับฟังผู้อื่นมากขึ้น เข้าใจ และไม่ตัดสินผู้อื่น กล้าแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกได้อย่างเปิดเผย¹²

ตัวอย่างการสะท้อนคิดจากผู้เรียน “กล้าทำหลายอย่างมากขึ้น กล้าพูดแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี” “กล้าเสนอความคิดเห็นแม้จะถูกบ้าง ผิดบ้าง” “ภูมิใจที่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนได้และความคิดเราก็ก็น่าเป็นประโยชน์กับเพื่อนในกลุ่มได้”

1.3 ด้านฐานกาย

1.3.1 การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน คือ การนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปรับพฤติกรรมของตนเอง คิดในเรื่องที่มีประโยชน์ และเพิ่มการทำต่อตนเองและผู้อื่น เกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวม ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเข้าถึงความจริงสูงสุด คือ ความจริง ความดี ความงาม แล้วนำไปสู่การลงมือปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและโลก

ตัวอย่างการสะท้อนคิดจากผู้เรียน “สามารถนำกระบวนการนี้ไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เราเจอในชีวิตประจำวันได้ อย่างเช่น เมื่อเราเจอปัญหาเราคิดอย่างมีขั้นตอนโดยใช้หลัก PBL ว่าสาเหตุเกิดจากอะไร วัตถุประสงค์ที่เราจะแก้ปัญหามีอะไรคือเราได้ถามตัวเองมากขึ้น” “จะนำความรู้ประสบการณ์จากการเข้ากลุ่มไปใช้ในการทำงานกับผู้ป่วยจริง ๆ เพื่อที่จะแก้ไขสถานการณ์หรือเพื่อดูแลผู้ป่วยได้”

2. การเปลี่ยนแปลงในระดับกลุ่ม

จากการสังเกตพบว่า ในการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 2 เป็นต้นมา กลุ่มผู้เรียนมีการรับฟังการแสดงความคิดเห็นต่อกันอย่างมีสติ บรรยากาศการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มที่ซาลง มีการพูดอย่างมีสติมากขึ้น มีการหยุดเพื่อใคร่ครวญและรับฟังกันอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ในกรณีที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกันเกิดขึ้นก็มีการพูดคุยที่ประนีประนอมกัน ช่วยเสริมและต่อยอดความคิดให้ชัดเจนและรอบด้านมากขึ้น

สรุปได้ว่าผู้เรียนทุกคนสะท้อนว่าชอบการเรียนรู้ในลักษณะแบบนี้ทั้งในการสะท้อนคิดด้วยการเขียน และภาพวาด ซึ่งจะได้ชัดว่าก่อนการเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ภาพวาดทั้งหมดจะเป็นไปในแนวความกังวล ครุ่นคิด มีเครื่องหมายคำถาม แต่ภาพวาดภายหลังการเรียนรู้พบว่าภาพทุกภาพจะสื่อออกมาเป็นรูปรอยยิ้ม รูปหัวใจ เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงด้านโลกทัศน์ การนิยามความสุข เช่น รู้สึกมีความสุข อบอุ่น สนุกเป็นกันเอง ผ่อนคลายเมื่อได้เรียนรู้แบบกัลยาณมิตร รู้สึกมั่นใจในการคิด กล้าแสดงออก พูดสะท้อนความรู้สึกของตนเองได้ เข้าใจความต้องการของตนเองและเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น สามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สามารถรับรู้ รับฟังสิ่งที่เพื่อนและครูพูดมากขึ้น มีความเข้าใจในบทบาทของพยาบาลในการให้การดูแลผู้ป่วย ในด้านความรู้สึกภายใน ส่งเสริมให้มีสมาธิในการเรียนรู้มากขึ้น สามารถเชื่อมโยงความคิดจากเรื่องที่เรียนไปแล้วกับการวิเคราะห์สถานการณ์ที่กำลังเรียนได้ ได้เรียนรู้และค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้สามารถทำงานได้สำเร็จ และบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการ

จะเห็นได้ว่าการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญา ร่วมกับการใช้การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนในหัวข้อคัดสรรรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางการพยาบาล แนวคิดจิตตปัญญาจะทำให้ผู้เรียน

เกิดความสมดุลระหว่างฐานกาย ฐานใจและฐานจิต เพราะความคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติล้วนเป็นฐานของปัญญาที่มีความสำคัญและเกื้อหนุนกันและกันซึ่งจะไปส่งเสริมให้การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นไม่เพียงเป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจเท่านั้น แต่ยังเป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงหลากหลายมิติ (Learning for holistic change) เช่น ด้านทัศนคติในการเรียน ด้านพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาเป็นพฤติกรรมใหม่ที่สร้างสรรค์ ด้านความสัมพันธ์ ตลอดจนการทำให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่เรียนในการพัฒนาตนเอง เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี รวมถึงการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปวางแผนในการให้การดูแลผู้รับบริการให้ครอบคลุมสุขภาพองค์รวม ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณบนพื้นฐานความเอื้ออาทร ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาสอดแทรกในหลักสูตรพยาบาลควรวางแผนให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาทุกชั้นปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบัณฑิตพยาบาลให้บรรลุอัตลักษณ์บัณฑิตของสถาบันพระบรมราชชนก คือ “บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลต่อการอยู่ร่วมกัน การเอื้อประโยชน์สุขให้ผู้อื่น ช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ลดความขัดแย้ง และอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นมีความสุขมากขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าจิตตปัญญาศึกษาส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันทำให้ผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนเจตคติทั้งต่อตนเอง เพื่อน ครู และวิชาชีพที่ดีขึ้น สร้างการเรียนรู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง ยกระดับจิตใจของตนเองให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. ด้านครูผู้สอน

1.1 ครูควรมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน โดยละทิ้งบทบาทในการให้ความรู้มาเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ ช่วยจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพโดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และครูต้องมีการฝึกฝนพัฒนาตนเองอยู่เสมอในการเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตร เปิดใจกว้าง ไวต่อการรับรู้ รับฟังความในใจของตนเองและผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง ให้อิสระ ไม่ตัดสิน เพื่อจะส่งผลและขยายสู่ผู้เรียนในการสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้¹³

1.2 ควรมีการเตรียมครูผู้สอน โดยครูผู้สอนควรเคยเข้าร่วมกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา หรือผ่านการฝึกฝนในกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา หรือมีความเข้าใจในกระบวนการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษา¹⁴ มีแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงตนเองในการจัดการเรียนสอน และมีความเชื่อว่าการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษาสามารถพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านกาย จิตและสติปัญญา ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์สู่การมองโลกแบบองค์รวม ส่งผลให้เกิดความสมดุลระหว่างกาย ใจและสติปัญญา สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

1.3 ครูมีบทบาทสำคัญในการนำพาผู้เรียนให้เรียนรู้โดยหยั่งให้ถึงราก โดยการนำเอาจิตตปัญญาศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ให้ความสำคัญกับการลงมือทำของผู้เรียน ให้ฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกปฏิบัติผ่านความสงบนิ่ง (การทำสมาธิ) การปฏิบัติผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ (การวาดภาพ) การปฏิบัติผ่านกระบวนการเชิงความสัมพันธ์ (สุนทรียสนทนา การฝึกฟังอย่างลึกซึ้ง การสนทนากับเสียงภายใน) เพื่อที่จะสามารถประยุกต์เชื่อมโยงกับศาสตร์ต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสมดุลและมีคุณค่า¹⁵

2. ด้านการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสอนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการบูรณาการกับการเรียนการสอนเดิมที่ครูใช้ โดยต้องมีการออกแบบการจัดการเรียนการสอน ให้ครอบคลุมทั้งขั้นการเตรียมความพร้อม ขั้นสอน และขั้นสรุปว่าจะใช้กิจกรรมใดในขั้นตอนใดเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ครูต้องการให้เกิดกับผู้เรียน เนื่องจากการเรียนรู้ในเชิงวิชาการเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ไม่บรรลุการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงได้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงไม่ได้เกิดจากกระบวนการเชิงเหตุผล (Analyze-Think-Change) เพียงอย่างเดียว แต่มักเกิดจากกระบวนการทางความรู้สึก (See-Feel-Change) ดังนั้น

ครูจึงต้องจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการกับวิธีการเรียนที่ใช้กระบวนการเชิงอารมณ์ นั่นคือ กระบวนการจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง

บทสรุป

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวทางจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับวิธีการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้งในด้านของคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และทักษะการสื่อสาร ดังนั้นการนำแนวคิดจิตตปัญญาไปประยุกต์ใช้ร่วมกับการสอนวิธีอื่นๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาทุกระดับ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนควรทำความเข้าใจ เห็นคุณค่า และส่งเสริมการเรียนรู้ในแนวทางนี้ให้มากที่สุด เพื่อจะช่วยให้มีการพัฒนามนุษย์ให้เกิดปัญญาสูงขึ้นอย่างแท้จริงและจิตตปัญญาศึกษาจะช่วยในการสร้างเมล็ดแห่งจิตตปัญญา คือศักยภาพภายในที่พร้อมจะงอกงามออกมาเป็นจิตตปัญญาพฤกษาต้นต่อๆ ไป เพราะเรามีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนต่างเป็นเมล็ดพันธุ์ที่สามารถปล่อยศักยภาพออกมาได้เมล็ดพันธุ์แห่งจิตตปัญญาที่เติบโตจะช่วยเหนี่ยวนำให้เมล็ดพันธุ์อื่นๆ ใต้กองงาม นั้นหมายถึงผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง (Change agent) ต่อไปในอนาคต

References

1. National Education Act. Royal Thai Government Gazette. Book 136 Chapter 57 ก Page 56.2020. (in Thai).
2. Praboromarajchanok Institute. A guide to implementation of graduate identity of Praboromarajchanok Institute, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health. Nonthaburi: Yutharin Printing;2013. (in Thai).
3. Pulpattarachiwin J. Contemplative education: dawn of the new consciousness in education. Nakhon Pathom: Contemplative education center Mahidol University;2008. (in Thai).
4. Wasi P. Education system that solves misery of the whole country. Nakhon Pathom: Contemplative education center Mahidol University; 2011. (in Thai).
5. Academic document project of transformative learning .What is contemplative education?. Nakhon Pathom: Contemplative education center Mahidol University;2009. (in Thai).
6. Puttiwanit N, Puttiwanit S, Suwanraj M, Kaewmahakam O. Effect of problem-based learning on intellectual skills of nursing student in nursing of persons with health problems I subject. The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health 2017;4(1):1-14. (in Thai).
7. Dhabdhimsri V, Naiyapatana O. Enhancing thinking process skills in adult nursing using problem-based learning. Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok 2017;33(1):104-114. (in Thai).
8. Boonpleng W, Norapoompipat A, Lumrod N. Effects of problem-based learning on course achievement among baccalaureate nursing students. Journal of Nursing Science 2018;36(4):28-38. (in Thai).
9. Klunklin A. Problem-based learning in nursing education. Chiang Mai: Siampimnana;2013. (in Thai).
10. Rungkhunakorn B. Contemplative education: the ancient way of learning in a new world. Journal of Education, Silpakorn University 2016;14(2):29-39. (in Thai).
11. Nilchaigovit T, Juntrasook A. The art of transformative learning: a guide to contemplative processes. 1st ed. Contemplative education center Mahidol University;2009. (in Thai).
12. Jamjan L, Boonchoochuay R, Insing S. Transformative learning: lesson learned from nursing education. Nursing Journal of the Ministry of Public Health 2015;24(3):1-14. (in Thai).
13. Rungkhunakorn P. Contemplative education: the ancient way of learning in a new world. Journal of

- Education, Silpakorn University 2016;14(2):29-39. (in Thai).
14. Pewkam W. A case study of learning management model based on contemplative education approach in higher education [Master thesis]. Bangkok: Chulalongkorn University. 2010. (in Thai).
 15. Rumpagaporn WM. Instruction based on contemplative education concept: a research synthesis. EAU Heritage Journal Social Science and Humanity 2015;5(2):328-42. (in Thai).